

Osnovni elementi intervencije

Sylvie Meyer, okupacioni terapeut, Msc.SI

Viši asistent u Visokoj školi za socijalni rad i zdravstvo HES-SO, šef odsjeka za okupacionu terapiju

Thibaut Bouttier, ordinirajući okupacioni terapeut
i predavač

Okupacioni terapeut, kliničko-univerzitetski centar u Vaudu-u, odsjek za psihijatriju – Služba za psihijatriju u zajednicama – Jedinica za rehabilitaciju

Uloge profesionalaca spram klijenta

- **Promovira zdravlje i blagostanje**
- **Brani interese klijenta**
- **Ojačava klijentove snage**
- **Osmišlja intervenciju i prilagođava aktivnost**
- **Tehničar koji prilagođava okruženje i materijal**
- **Evaluira osobu, okruženje, okupacije**
- **Komunicira i sarađuje s klijentom**
- **Podržava, trenira, savjetuje, podučava klijenta i njegove bližnje**

(Prilagođeno iz Townsend i Polatajko, 2008, 2013)

Cilj kursa – Sadržaj – Evaluacija

Ciljevi

- Ovladati elementima interpersonalnog odnosa koji podržavaju klijentove radnje

Sadržaj

- Etički obziri i odgovornost terapeuta
- Motivacija i srodnii koncepti
- Terapijski odnos
- Proces podučavanja i učenja (Teaching-learning)

Evaluacija

- Poznavati karakteristike profesionalnog terapijskog odnosa
- Poznavati načela podučavanja i učenja u kontekstu okupacione terapije u mentalnom zdravlju

Etička načela (Bryant, i dr., 2014)

Hes·SO

Haute Ecole Spécialisée
de Suisse occidentale

Fachhochschule Westschweiz

University of Applied Sciences and Arts
Western Switzerland

Poštivanje samostalnosti

- Ili djelimično, koliko je moguće, imajući u vidu okupacione disfunkcije i kulturu
- Izbjegavati nametanje vlastitih standarda: tolerancija (higijena, prehrana)
- Rizici postojanja dileme
  - Između društvenih normi i ponašanja klijenta
  - Između vrijednosti okupacione terapije i institucionalnih normi (zatvaranje)

Pristanak na evaluaciju i na terapiju

Bez predrasuda

Pravičnost: dostupnost njegu i okupacija vodeći računa o kontekstu

Povjerenje

- Karton klijenta
- Ono što on povjerava (dilema)

Profesionalna odgovornost

Ovisi o standardima u zemlji

- Zvanje
- Samostalnost u radu
- Raspodjela rada između različitih profesija
- Sposobnosti i nastavak obrazovanja
- Klijentova dokumentacija
- Povjerljivost
- Prijavljanje

Motivacija i srodnji koncepti

Energija činjenja (Meyer, 2013, Creek, 2010)

- Ljudska bića su po prirodi aktivna jer je to uvjet njihovog preživljavanja
- Svako ima urođenu potrebu da djeluje i posjeduje unutrašnje snage koje ga tjeraju na djelovanje

Motivacija (Creek, 2010; Meyer, 2013)

- Polet koji usmjerava djelovanje osobe prema zadovoljenju potreba
  - S ovom definicijom, okupacioni terapeut nema izravno djelovaje
  - Vjerovati liječenju i vremenu
  - Ostati skroman

Unutarnja motivacija (Deci)

-
- Izvor motivacije je unutarnji
    - Vezan za samu radnju, zadovoljstvo činjenja i bivanja sposobnim, zadovoljenje potreba ostvarivanja sebe, aktivnog djelovanja, upravljanja svojim okruženjem, činjenja nečega a sebe
    - Empowerment
    - Često garant dobrog zalaganja pacijenta u terapijskoj dinamici
    - Rizik da poželi raditi sam i isključi terapeuta

Spoljnja motivacija (Deci)

Izvor motivacije je spoljni “pritisak”

- Motivaciju čine spoljni zahtjevi iz okruženja (morate doći na vrijeme) ili želja za dobijanjem nečega (raditi za platu) ili nečije odobrenje (udovoljiti majci)
- Rizik od pasivnog učestvovanja ili upropaštavanja projekta ukoliko nije dovoljno jak ili privlačan (ukoliko spoljnja motivacija ne izaziva spoljnju motivaciju)[sic], teže je pronaći: primjer zahtjeva koji dolaze od terapeuta bez pregovora i/ili želje pacijenta

Operacionalizirati koncept motivacije

Osjećaj lične učinkovitosti (Bandura)

- Percepcija ili vjerovanje da osoba posjeduje sposobnosti da uspješno riješi povjereni zadatak da upravlja jednom situacijom.
- Određuje performansu i učešće u aktivnosti
- Jedan od odlučujućih uvjeta za uspjeh
- Osoba može imati osjećaj manje učinkovitosti nego što ima ustvari (“neću u tome uspjeti” kod depresivnih osoba)
- Osoba može imati osjećaj veće učinkovitosti nego što su njene stvarne mogućnosti

Operacionalizirati koncept motivacije

Osjećaj lične učinkovitosti (Bandura)

- Područje koje se evaluira na okupacionoj terapiji (EMAE na primjer)
- Omogućuje se suočimo s pacijentom u njegovom poricanju ili da objasnimo ponovljene neuspjehе, ili pak podržimo ga/pohvalimo onog pacijenta kod kojeg to nije slučaj

Osjećaj lične učinkovitosti

Operacionalizirati koncept motivacije: samopoštovanje

Hes·SO

Haute Ecole Spécialisée
de Suisse occidentale

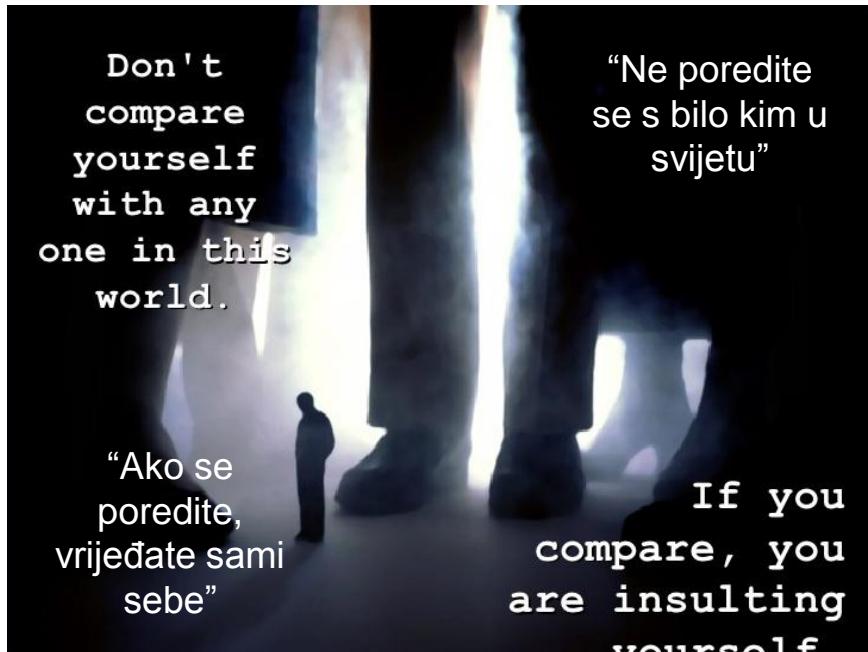
Fachhochschule Westschweiz

University of Applied Sciences and Arts
Western Switzerland

- Osjećaj vlastite vrijednosti; opći sud vezan za samog sebe (ništa ne vrijedim).
- Razvija se kroz uspjehe, povećanje osjećaja sposobnosti, kontrole i samostalnosti. Proces traje dugo.
- Klijenti sa niskim samopoštovanjem se bez prestanka kritiziraju, imaju osjećaj niže vrijednosti, suviše ih pogoda mišljenje drugih

Samopoštovanje

Because you're worth it.

Htijenje

- **Sposobnost** da se nešto odluči ili nastavi raditi sa sviješću da je izvršenje ove aktivnosti voljno (Meyer, 2013).
- Htijenje zahtijeva moć da se iskaže namjera i da se zatim posveti performansi

Zalaganje

- **Osjećaj** sudjelovanja, pravljenja izbora, pronalaženja pozitivnog smisla i zalaganja tokom cijelog vršenja aktivnosti ili okupacije (Meyer, 2013).
- Klijent koji se zalaže u terapijskoj aktivnosti ima pozitivna osjećanja, misli i djeluje (Kielhofner, 2008).

Zalaganje

Osjećanje je pozitivno

- Ako je aktivnost dogovorena, ako je ona pacijentov izbor, ako je prilagođena i izvodiva, stimulirajuća ili pruža osjećaj sigurnosti, bliska pacijentovim uobičajenim okupacijama

Osjećanje je negativno

- Kada osoba radi aktivnost ili okupaciju u kojoj se osjeća otuđenom, neće biti zalaganja, osjećat će dosadu
- Ako aktivnost nije prilagođena, ako je preteška ili prelagana, lišena smisla jer cilj nije shvaćen

Terapijski odnos

Uključiti klijente

Kako uključiti klijente u intervenciju?

- Dati prednost njihovom htijenju
- Dati prednost njihovom zalaganju u ponuđenim terapijskim aktivnostima

Akutni problemi u mentalnom zdravlju jer su narušeni zalaganje i htjenje

Sarađivati s klijentom

- Saradnja je međusobno zalaganje klijenta i terapeuta
- Postaviti zajedničke ciljeve
  - O aktivnosti u praktičnom smislu
  - O vještinama, emocijama kojima treba upravljati ili koje treba poboljšati
- Otvoreno komunicirati
- Tolerirati oklijevanja, dvosmislenosti
- Davati nadu i povjerenje
- Uspostaviti odnos povjerenja
- Biti empatičan

Empatija

- Sposobnost doživljavanja onoga što drugi osjeća
- Sposobnost da osjetimo emocije i osjećanja drugog
- Razumjeti unutarnji život drugog
  - Kognitivna poruka klijenta (ono što on objašnjava)
  - Emotivne poruke (ono što on pokazuje)

Therapeutic use of self

Hes·SO

Haute Ecole Spécialisée
de Suisse occidentale

Fachhochschule Westschweiz

University of Applied Sciences and Arts
Western Switzerland

“Korištenje samog sebe u terapijske svrhe”

 Terapeut koristi sebe kao agenta u terapijskom odnosu, namjerno koristeći svoje vlastite karakteristike

- Fleksibilnost, autoritetan stav, humor, strogoća, iskrenost, skromnost, empatija

 Zauzeti stav poštovanja i prihvatanja drugog kojim ga se podržava u ponovnom vraćanju samopoštovanja

 Biti zainteresitan za emocije koje klijent osjeća

 Biti u stanju tumačiti očekivanja klijenta

Taylor-ov model: Intentional relationship model (IRM), 2008

- Razviti interpersonalne vještine preko onoga što je svako naučio kroz svoja vlastita druženja i preko onoga što je naučeno kroz samo iskustvo jer najveći broj klijenata su u situaciji da nisu u stanju upravljati životnim situacijama.
- Model nije specifičan za mentalno zdravlje
- Tri koncepta
  - Interpersonalne osobine klijenta
  - Interpersonalni događaji
  - Načini održavanja odnosa

Taylor-ov model (IRM)

Klijenti nisu anđeli:

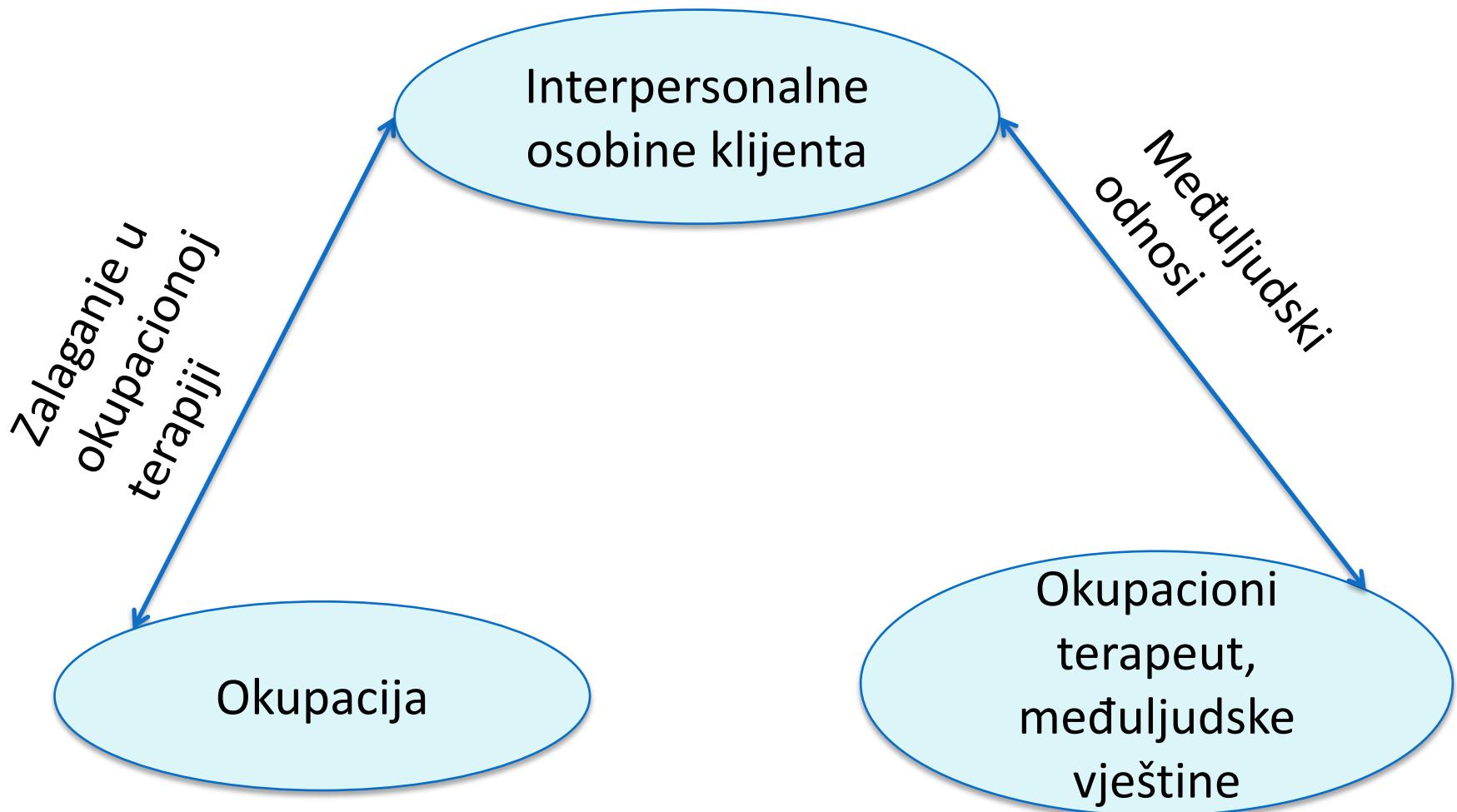
- Oni mogu biti: hostilni, pasivni, mogu pružati otpor prijedlozima ili povratnim informacijama, nipodaštavati sami sebe, agresivni, ovisni, manipulativni, osvetoljubivi, mogu poricati svoje probleme ili ih ne biti svjesni, imati nestvarna očekivanja, nemati povjerenja, slabo se zalađati u terapijskom odnosu...

Za održavanje ispravnog odnosa s njima potrebno je pohađati obuku.

IRM model

Prilagođeno iz Taylor, 2008

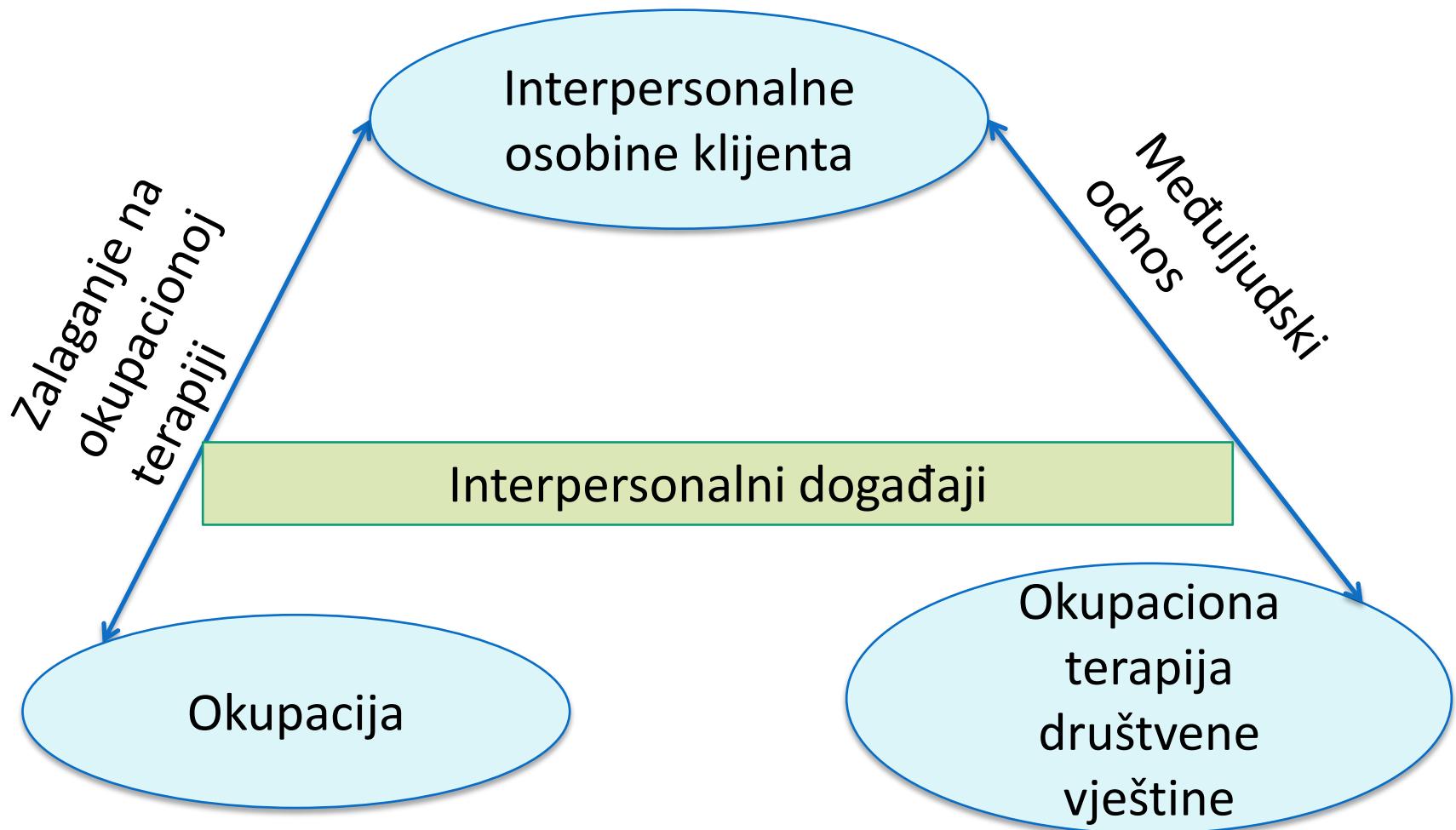
IRM Interpersonalne osobine klijenta: (Taylor, 2014)

- **Interpersonalne osobine klijenta: kako se postaviti u odnosima?**
- **Stil komunikacije: učestalost, trajanje, jasnoća**
- **Sposobnost da se ima povjerenja u sagovornika: upustiti se, imati povjerenja u terapeuta, dijeliti svoje emocije, svoje zamisli**
- **Potreba za kontrolom: od samostalnosti do pasivnosti**
- **Sposobnost da se prepoznaju potrebe ili želje: pomoći, informacija, materijal**
- **Odgovor na promjene i na poteškoće: prilagoditi se kada nastupi neka promjena ili odustati**
- **Emocije: Bojazan, ljutnja, radost, tuga, strah, očaj... ali također i njihova jačina i labilnost**

IRM Interpersonalne osobine klijenta: (Taylor, 2014)

- Spremnost davanja povratne informacije: slaba do jaka; verbalno ili neverbalno
- Sposobnost primanja povratne informacije: uzeti je u obzir ili ne, primijetiti je ili ne
- Reakcija na ljudsku različitost: promjena ponašanja u odnosu na sagovornika (spol, starost, status)
- Prisnost u odnosima: bliskost ili distanca u pogledu dijeljenja informacija i osjećanja (empatija, ravnodušnost)
- Stav prema dodirivanju: prihvata ili izbjegava fizički kontakt
- Sposobnost razgovora: interes za razgovore među ljudima ili ravnodušnost

IRM

Prilagođeno iz Taylor, 2008

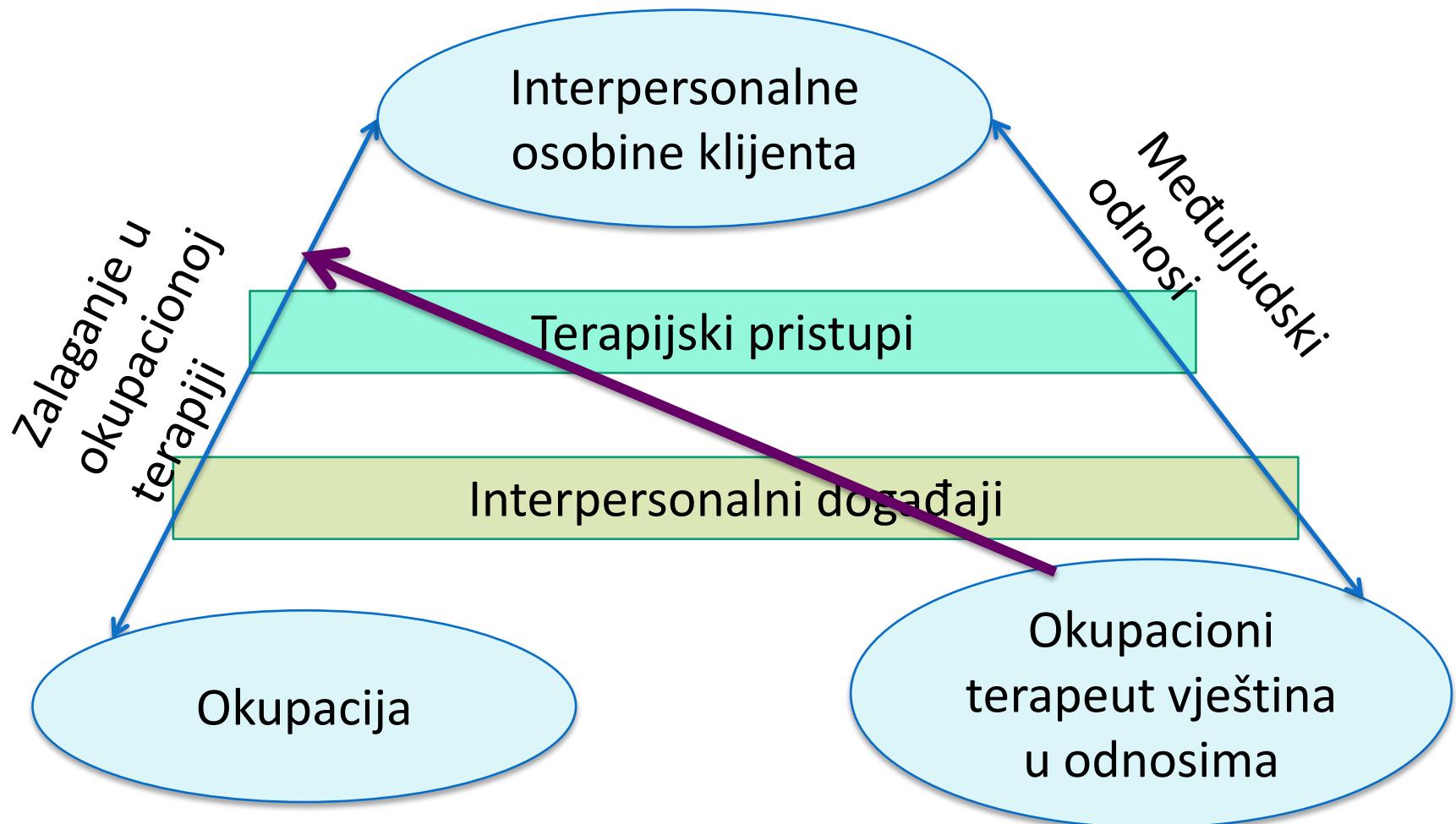
Interpersonalni događaji IRM

- Interpersonalni događji: ono što se dešava prilikom slabljenja odnosa, i što utječe na taj odnos
- Izražavanje snažne emocije
- Otkrivanje nečeg ličnog
- Sukob moći: osjećanje stresa ili sukoba kada se terapeut i klijent oko nečeg ne slažu
- Neverbalni znakovi: pokreti, pogledi ili poze koje govore o afektivnim stanjima
- Krizne situacije: neočekivani stresni događaji nevezani za terapiju
- Otpor ili oklijevanje: aktivno ili pasivno odbijanje učešća ili oklijevanje

Interpersonalni događaji IRM

- Ispitivati granice: ponašanja klijenta koja narušavaju pravila i koja terapeuta dovode u nelagodu
- Nestanak empatije: djelovanje terapeuta ili nedostatak pažnje terapeuta koji vrijeđaju klijenta
- Emocionalno osjetljive prilike: teške okolnosti u terapiji koje teško pogadaju na klijenta
- Ograničavanje intervencije : umanjenje raspoloživosti za intervencije zbog nedostatka sredstava ili zato što terapeut nije u stanju ponuditi takav odnos
- Kontekstualna nepodudarnost: promjene u fizičkom ili društvenom okruženju u toku intervencije

IRM

Prilagođeno iz Taylor, 2008

6 terapijskih pristupa IRM

- Terapijski pristup je strategija okupacionog terapeuta za vršenje utjecaja na odnos i zalaganje u odnosu
- Ovi pristupi povećavaju broj strategija odnosa okupacionog terapeuta kako bi se bolje prilagodio raznim događajima
- Svaki put izabratи vrstu međuljudskog odnosa u skladu s klijentovim interpersonalnim osobinama

6 terapijskih pristupa IRM

- Zaštitnički: obezbijediti poštivanje klijentovih prava
  - Pregovarati s trećim licima, posredovati u klijentovim zahtjevima
- Saradnik: smatrati da je klijent jednakopravan i omogućiti mu slobodu, izbore i kontrolu
- Biti empatičan: truditi se shvatiti klijentove misli, osjećanja, i ponašanja bez osuđivanja

6 terapijskih pristupa IRM

- Ohrabrvanje: Koristiti prilike da se dâ nada klijentu, ohrabrvati uspjehe, zauzeti stav koji ulijeva povjerenje, biti veseo
- Autoritet: osmisliti strukturu seansi i aktivnosti, dati jasne upute, ograničiti zahtjeve i ponašanja klijenta
- Rješavanje problema: Konkretno olakšati misaoni proces kod klijenta ističući izbore, strateške elemente i pomažući mu da poredi i analizira

Motivacijski razgovor

- Razgovor o promjeni koja ima za cilj da ojača motivaciju pacijenta i njegovo učešće u promjeni
- Istraživanje dvoumljenja (normalno)
- Pripaziti na refleks za ispravljanjem (htjeti ispraviti, ubijediti, savjetovati ili upozoriti) → izaziva otpor
- Potrebni su: saradnja, prihvatanje, dobronamjernost, evociranje
- Proces: stvaranje savezništva → fokusiranje na cilj → prizvati vlastite motivacije i strategije → plan djelovanja
- Sposobnosti za vođenje razgovora: otvorena pitanja, pohvala, pažljivo slušanje, rezimiranje i informacije/savjeti ukoliko dozvoli
- Pokrenuti pripremni razgovor za promjenu: želje, razlozi, potrebe i sposobnosti
- Poduzeti neophodno nakon razgovora o promjeni: aktiviranje, zalaganje i prvi koraci
- Pohvaliti promjenu

Teaching-learning process

“Proces podučavanja i učenja”

Naučiti

- Ovladati konceptualnim metodološkim znanjima i stavovima koji se mogu kasnije upotrebljavati
- Za učenje je potrebno mnogo energije, ali kad se nešto nauči, sprovedba se vrši automatski
  - Naučiti čitati $\neq$ čitati
  - Naučiti organizirati radni dan $\neq$ organizirati radni dan

Teaching-learning process

“Proces podučavanja i učenja”

Šta naučiti u kontekstu mentalnog zdravlja

- Razviti okupacione performanse ili vještine neophodne u svakodnevnom životu
  - Pranje veša, obavljanje kupovine
- Vladati sredstvima intervencije
  - Heklanje, grnčarija

Teaching-learning process

“Proces podučavanja i učenja”

Ojačati društvene vještine

- Npr. Dijeliti informacije, mišljenja, osjećanja na prihvatljiv način
- Npr. Ne upadati u riječ prilikom razgovora

Teaching-learning: osnovna načela

- **Učiti kroz radnje, kroz iskustvo**
  - Stvarati klijentima okružje u kojem će moći djelovati i učiti kroz iskustvo
- **Učenje kroz “pokušaj-pogreška”**
  - Omogućiti klijentu da pokuša, da pogriješi i da se ispravi
- **Učenje zahtijeva ponavljanje**
  - Vještine i performanse se moraju vježbati više puta kako bi postale učinkovite
- **Učenje mora biti uopćeno, s obzirom da će se naučeno primjenjivati u različitim situacijama**
  - Dozirati aktivnosti i izdijeliti ih na etape, npr. više grupnih aktivnosti usmjerenih na rješavanje problema

Teaching-learning: osnovna načela

Učiti oponašajući

- Izravno ili neizravno oponašanje je uobičajena metoda podučavanja konkretnim rutinama i u održavanju društvenih odnosa
- Oponašanje se temelji na posmatranju

swissuniversitäts

42

Teaching-learning: osnovna načela

Kognitivne vještine

- Kognitivne vještine se koriste prilikom svakog učenja, pa čak i kada pojedinac nije svjestan da ih koristi

Jezik i učenje

- Jezik omogućuje izražavanje misli ili razmišljanja kao i osvještavanje
- Usmeno očitovanje onoga što je naučeno ili onoga što predstavlja poteškoću olakšava učenje

Teaching-learning process

“Proces podučavanja i učenja”

Hes·SO

Haute Ecole Spécialisée
de Suisse occidentale

Fachhochschule Westschweiz

University of Applied Sciences and Arts
Western Switzerland

Prije nego što “damo da se uradi”

Osmisliti strukturu zadatka prije nego što se počne obavljati sa klijentom

- Kao terapeut, voditi računa (napamet ili napismeno) o etapama i materijalu (poput kuhinjskog recepta)

Usmeno saopćiti ciljeve zadatka

- Npr. “Predlažem da prvo naučite osnovne omčice u heklanju prije nego što počnete s izradom”
- Prilagoditi sposobnosti razumijevanja klijenta

Teaching-learning process

“Proces podučavanja i učenja”

- Prije nego što “damo da se uradi”
- Usmene upute koje prethode svakoj etapi
  - Klijent može zapisivati
  - Npr. Klijent piše podsjetnik prije nego što otpočne zadatak učenja razvrstavanja prljavog rublja
- Pokazivanje zadatka
  - Nakon toga klijent sam ponavlja zadatak
  - Istovremeno govoriti ili ne ono što se radi
  - Ograničiti na kratke, zadatke koje je lako pratiti i zapamtiti, i koji zahtijevaju motoričke sposobnosti, npr. mijesiti glinu, peglati hlače

Teaching-learning process

“Proces podučavanja i učenja”

Hes·SO

Haute Ecole Spécialisée
de Suisse occidentale

Fachhochschule Westschweiz

University of Applied Sciences and Arts
Western Switzerland

U toku izvršenja

- Pustiti klijenta da sam radi (uči kroz rad) naročito u opažajno-motoričkim zadacima i davati uputstva
  - Npr. Naučiti koristiti računar

Pomaganje rukom

- Fizički potpomoći vršenje radnje

Odraditi etapu umjesto klijenta

Teaching-learning process

“Proces podučavanja i učenja”

Hes·SO

Haute Ecole Spécialisée
de Suisse occidentale

Fachhochschule Westschweiz

University of Applied Sciences and Arts
Western Switzerland

U toku izvršenja

Dati verbalne upute

- Kratko objašnjenje prije etape, npr. “potrebno je snažno pritisnuti”
- Odgovoriti na pitanja
- Verbalno očitovati uočeno npr. “griješite”

Dati informacije pokretima

Teaching-learning process

“Proces podučavanja i učenja”

Hes·SO

Haute Ecole Spécialisée
de Suisse occidentale

Fachhochschule Westschweiz

University of Applied Sciences and Arts
Western Switzerland

Važnost povratnih informacija

- Ohrabrivati u toku učenja
- Ohrabriti prihvatljiva ponašanja verbalno ili neverbalno
- Dati relevantan sud o rezultatu
- Dati relevantan sud o procesu
  - Npr. Bili ste brzi

Nakon izvršenja

Teaching-learning process

“Proces podučavanja i učenja”

Hes·SO

Haute Ecole Spécialisée
de Suisse occidentale

Fachhochschule Westschweiz

University of Applied Sciences and Arts
Western Switzerland

Granice-Rizici

- Okupacioni terapeut ne zna sve
- Okupacioni terapeut ne treba znati sve
  - Nije stručnjak za grnčariju ALI jest stručnjak za izdjeljivaje aktivnosti u etape, istraživanje korisnih informacija s pacijentom, prepoznavanja karakteristika aktivnosti, načina da ih se izmijeni...
  - Pokazuje naše “nedostatke” i strategije koje se mogu sprovesti
  - Omogućuje da se upotrijebe spoljni resursi (ostali pacijenti, okruženje pacijenta)

Reference

- American Occupational Therapy Association. (2014). Occupational therapy practice framework : domain and process (3nd ed.). American Journal of Occupational Therapy, 68(supplement 1), S1-S48
- Bryant, W., Fieldhouse, J. & Bannigan K. (2014). *Creek's Occupational therapy and Mental Health* (5th ed.). Elsevier Health Sciences.
- Creek, J. (2010). The core concepts of occupational therapy : a dynamic framework for practice. London : J. Kingsley,
- Kielhofner, G. (2008). *Model of human occupation : theory and application* (4th ed.). Baltimore, MD : Williams and Wilkins.
- McKay , E. , Craiks, C., Lim, K., & Richards, G. (2008). Advancing occupational therapy in mental health practice. Oxford. Blackwell.
- Meyer, S. (2013). De l'activité à la participation. Bruxelles: De boeck..
- Taylor, R. (2008). *The intentional relationship : occupational therapy and use of self*. Philadelphia, PA : F. A. Davis.
- Taylor, R. (2014). Therapeutic relationship and client collaboration. In B. Schell, G. Gillen, M. Scaffa, & E. Cohn (Eds.), *Willard and Spackman's occupational therapy* (12th ed., pp. 425-436). Philadelphia, PA : Lippincott, Williams & Wilkins.